

Folkhälsomyndigheten

Remissyttrande

Mottagare

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se.

Handläggare

Enheten för hälsofrämjande
levnadsvanor
Suzanne Nilsson

Datum

2021-09-23

Vårt ärendenummer

02557-2021

Ert ärendenummer

S2021/04102

Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34)

Sammanfattning

Folkhälsomyndigheten ser positivt på att det hälsofrämjande och förebyggande arbetet stärks inom hälso- och sjukvårdens område – något som ligger i linje med den nationella folkhälsopolitiken och det folkhälsopolitiska ramverket.

Folkhälsomyndigheten vill i detta sammanhang lyfta betydelsen av en tydlig styrning för att på ett likvärdigt sätt genomföra förslagen på nationell nivå, och därmed nå folkhälsopolitikens övergripande målsättning - att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Därutöver är det avgörande att implementeringen följs upp för att säkerställa att stöd till barn och unga är likvärdig över hela landet.

Folkhälsomyndigheten yttrar sig över de förslag som presenteras i utredningen, däremot utelämnar vi synpunkter kring bedömningar.

Folkhälsomyndigheten

- tillstyrker förslaget om att det i 3 kap 2§ hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) uttryckligen ska anges att hälso- och sjukvården ska arbeta för att främja hälsa (se kommentarer under rubriken 6.2)
- tillstyrker de tre förslag som handlar om att införa ny punkt i 6 kap. 2 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30) respektive ny paragraf 8 kap. 3 §, ii hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80), samt förslag att ge Socialstyrelsen i uppdrag att meddela föreskrifter i enlighet med det föreslagna bemyndigandet (se kommentarer under rubriken 6.2.3)
- tillstyrker utredningens förslag om att ta fram ett nationellt hälsvårdsprogram för hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till barn och unga. Däremot anser vi att Folkhälsomyndigheten kan ha en

tydligare roll i utformningen av programmet (se kommentarer under rubriken 6.3.1)

- tillstyrker förslaget om att Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) ska få i uppdrag att i samråd med Socialstyrelsen och andra berörda myndigheter och aktörer göra kunskapssammanställningar om hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till barn och unga avseende fysisk och psykisk hälsa. Däremot har Folkhälsomyndigheten ett förslag på vilka som ska ingå i uppdraget (se kommentarer under rubriken 6.3.2)
- tillstyrker förslaget att det ska i ett andra stycke i 7 kap. 7 § HSL regleras att regionen, i planeringen och utvecklingen av hälso- och sjukvården till barn och unga, särskilt ska samverka med huvudmän inom skolväsendet” (se kommentarer under rubriken 6.4.1).
- tillstyrker förslaget om att det ska införas ett andra stycke i 6 kap. 2 § patientlagen (2014:821) som anger att om patienten inte har fyllt 21 år ska en fast vårdkontakt utses om patienten begär det, eller om det kan antas att det är nödvändigt för att tillgodose hans eller hennes behov.
- tillstyrker förslaget om att det i 1 kap. 2 § patientlagen ska anges i 6 kap. 2 § andra stycket att patientlagen endast gäller hälso- och sjukvårdsverksamhet som bedrivs med en region som huvudman.

Folkhälsomyndighetens kommentarer

6.2 Förtydligande av skyldigheten att arbeta för att främja hälsa

Folkhälsomyndigheten är väl införstådd med att utredningen har till uppgift att utforma en sammanhållen, god och nära *vård*, där det hälsofrämjande arbetet är en grundläggande förutsättning för att åstadkomma en bättre hälso- och sjukvård för barn och unga. En förutsättning för att detta ska fungera väl, är att det finns en folkhälsovetenskaplig kompetens hos berörda professioner i hela hälso- och sjukvårdskedjan.

Folkhälsomyndigheten vill kommentera att elevhälsans verksamhet i utredningen (2.1.1) avgränsats till att omfatta de medicinska insatserna. Här vill myndigheten framhålla vikten av att förstärka den samlade elevhälsans främjande insatser, som innefattar såväl medicinska som psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Dessa insatser behöver också förstärkas till de yngre barnen i förskolan, som ännu inte går i förskoleklass.

Folkhälsomyndigheten vill i sammanhanget uppmärksamma att elevhälsan behöver ges förutsättningar att vara mindre reaktiv, och stärka det främjande och förebyggande arbetet och likvärdigheten. Detta utifrån att elevhälsans uppdrag

enligt skollagens 25 §, främst ska vara förebyggande och hälsofrämjande. I annat fall riskerar till exempel barn och unga med psykisk ohälsa, utsatthet och våld i hemmet att lämnas utan insatser. I dagsläget finns också relativt liten kunskap nationellt om hur huvudmännen uppfyller intentionerna i skollagen, det vill säga, att vara en lättillgänglig hälsofrämjande arena. Liksom avsaknaden av nationella riktlinjer för den operativa verksamheten, saknas också nationell uppföljning. Sverige saknar därmed möjligheten till uppföljning av ett centralt område inom det hälsofrämjande arbetet.

- Folkhälsomyndigheten föreslår därför att styrningen och uppföljning av elevhälsans verksamhetens stärks, och inkluderar såväl medicinska som psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska delar. En tydligare styrning, genom exempelvis en förordningsreglering eller liknande, kan stärka det operativa arbetet, men också ge förutsättningar för ökad kunskapsstyrning och uppföljning. En stärkt styrning och uppföljning av elevhälsans verksamhet kan den bidra till att uppnå intentionerna i såväl det övergripande folkhälsopolitiska målet, som i flertalet av de specifika målområdena. Genom en stärkt styrning och uppföljning av elevhälsans verksamhet kan den bidra till intentionerna i såväl det övergripande folkhälsopolitiska målet, som flertalet av de specifika målområdena.

Folkhälsomyndigheten efterlyser också en tydligare reglering av ungdomsmottagningarnas legala grund och styrning, för att kunna främja hälsa. Ungdomsmottagningen skulle därmed få en tydlig roll i det kommande arbetet med ett nationellt program för en sammanhållen barn- och ungdomsvård. Detta skulle bidra till att stärka det övergripande folkhälsopolitiska målet om en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Ungdomsmottagningarna skulle också fortsatt kunna verka som en arena för uppfyllandet av den nationella SRHR-strategin, hiv-strategin, samt den nationella HBTQ-strategin, men med mer möjligheter till likvärdiga insatser över landet samt möjliggöra en uppföljning av hälsoläget bland barn och unga inom dessa områden.

- Folkhälsomyndigheten föreslår därför, likt lagregleringen som föreslås i avsnitt 6.2: *Förtydligande av skyldigheten att arbeta för att främja hälsa*, att hälso- och sjukvårdslagen kompletteras med en skrivelse om varje regions skyldighet att erbjuda ungdomsmottagning som innehåller både medicinsk och psykosocial kompetens.

6.2.3 Bemyndigande att meddela föreskrifter och hälso- och sjukvårdens arbete för att främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga

Folkhälsomyndigheten ska enligt instruktion arbeta för att främja hälsa och förebygga ohälsa. Detta innebär att vår myndighet har utvecklat kompetens, inom de flesta områden som nämns i utredningen (psykisk hälsa, uppväxtvillkor, hälsofrämjande levnadsvanor, ANDTS, sexuell och reproduktiv hälsa).

- Folkhälsomyndigheten föreslår därför att förslaget ändras till:

Socialstyrelsen får *efter samråd med Folkhälsomyndigheten* meddela föreskrifter om hälso- och sjukvårdens arbete för att främja hälsa och förebygga ohälsa hos barn och unga.

6.3.1 Inriktningen på det nationella hälsovårdsprogrammet för barn och unga

Folkhälsomyndigheten föreslår en ny benämning av programmet - Nationellt *hälsoprogram* för att tydliggöra det hälsofrämjande arbetet, med fokus att stärka hälsan. Även om vi är införstådda med att hälsovård avser att stärka hälsa, förs lätt tankarna till sjukdom och ohälsa.

Detta är i sin tur är nära kopplat till frågan om vem som ska/bör ansvara för utformningen av programmet. Socialstyrelsens uppdrag om att genomföra en förstudie för ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga utgör en viktig del. Folkhälsomyndigheten vill i detta sammanhang lyfta betydelsen av att stärka det hälsofrämjande perspektivet och att förstudien därutöver kan bidra till att synliggöra nödvändig ansvarsfördelning i ett kommande uppdrag med att forma ett Nationellt hälsoprogram.

- Folkhälsomyndigheten föreslår att vårt uppdrag i framtagandet av programmet stärks enligt nedanstående ändringsförslag:

Regeringen bör ge Socialstyrelsen *och Folkhälsomyndigheten* i uppdrag att gemensamt utforma programmet i nära samarbete med Statens skolverk och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

6.3.2 Uppdrag att sammanställa evidens för hälsofrämjande insatser

Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att arbeta för hälsofrämjande och förebyggande insatser, och ser därför behovet att medverka i arbetet med att sammanställa evidens om hälsofrämjande insatser. Folkhälsomyndigheten efterlyser också ett förtydligande kring de olika uppgifter som anges i förslagen respektive bedömningarna, eftersom nuvarande skrivningar skapar vissa oklarheter. Därutöver är det också otydligt vilka andra myndigheter utöver SBU och Socialstyrelsen som ska involveras.

- Folkhälsomyndigheten föreslår därmed att förslaget ändras till:

Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU) ska få i uppdrag *att i samråd med Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten* och andra berörda myndigheter och aktörer göra kunskapssammanställningar om hälsofrämjande och förebyggande insatser riktade till barn och unga avseende fysisk och psykisk hälsa. I det långsiktiga arbetet med att genomföra kunskapssammanställningar om hälsofrämjande och förebyggande insatser är det dock viktigt att ta i beaktan det ansvar och den kompetens som respektive myndigheter besitter och hur detta kan påverka ansvarsfördelningen i uppdraget.

6.4.1 Förstärkt samverkan mellan region och skolhuvudmän

Folkhälsomyndigheten vill uppmärksamma att skolväsendets huvudmän i dagsläget inte har något krav på sig att samverka med regionens huvudmän.

- Folkhälsomyndigheten föreslår att om förslaget ska få effekt, krävs en liknande/motsvarande skrivning i skollagen.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Johan Carlson. I den slutliga handläggningen har avdelningscheferna Anna Bessö, Anders Tegnell, Britta Björkholm samt chefsjuristen Bitte Bråstad deltagit. Utredaren Suzanne Nilsson har varit föredragande.

Folkhälsomyndigheten

Suzanne Nilsson.